

Bankroham helyett: így lesznek ütésállóak a bankjaink

A Bázeli Bankfelügyeleti Bizottság 2014. október 31-én véglegesítette a 2008-as pénzügyi válság tapasztalataira reagálva kialakított, hosszú távú likviditási kockázatokat kezelő Nettó Stabil Finanszírozási Mutatót (Net Stable Funding Ratio - NSFR). A mutató bevezetése arra ösztönzi a bankokat, hogy csökkentsék a mérlegükben megjelenő túlzott lejáratú eltérést, azaz a hosszú eszközeiket ne rövid forrásokból finanszírozzák. Az új szabályozói eszköz megoldást nyújthat a hazai bankrendszerben felmerülő hosszú távú forint likviditási kockázatok kezelésére is.

A 2008-as pénzügyi válság rávilágított arra, hogy a bankok mérlegében túlzott lejáratú eltérés alakult ki, mivel sokszor rövid futamidejű forrásokból, gyakran egyetlen csatornára alapozva finanszírozták a hosszú lejáratú eszközeiket. Az angliai Northern Rock esete a rossz forrásbevonási gyakorlat egyik iskolapéldája, mivel a bank jelzáloghiteleit főleg bankközi forrásokból finanszírozta, amelyeket nem tudott megújítani a válság kitörése után kialakult turbulens környezetben. 2010-ben a likviditási kockázatok kezelése érdekében megjelent egy új bázeli ajánlás-csomag. A csomag két, egymást kiegészítő mutatót tartalmaz: az intézmények rövid távú (30 napon belüli) likviditására vonatkozó LCR-t (Liquidity Coverage Ratio – Likviditás Fedezeti Mutató) és a hosszú távú kockázatok kezelésére vonatkozó NSFR-t (Net Stable Funding Ratio - Nettó Stabil Finanszírozási Mutató). Mindkét mutató több változtatáson is átesett: az LCR 2013. januárban, az NSFR pedig 2014. október végén nyerte el végleges formáját.

A források és eszközök túlzott lejáratú eltéréseiből fakadó kockázatok

A lejáratú transzformáció a bankrendszer egyik sajátossága: a bankok hagyományosan a rövid távú forrásaikból (pl. betétekből) finanszírozzák hosszú lejáratú, illikvid eszközeiket (pl. beruházási hitelek, jelzáloghitelek). A válság azonban rávilágított, hogy bizonyos rövid távú finanszírozási csatornák külső sokk esetén befagyhatnak – a kínálat jelentős csökkenésén vagy az árak jelentős növekedésén keresztül –, ezért a túlzott ráutaltság a nem stabil forrásokra növeli annak valószínűségét, hogy egy bank likviditási problémákkal szembesül. A bankok egyrészt jövedelmezőségi okokból vállalják fel mégis a lejáratú eltéréseiből fakadó túlzott likviditási kockázatokat, másrészt sok esetben nem közvetlenül a bankok viselik a lejáratú eltérés kockázatának költségeit.

- Az egyik legfontosabb lejáratú eltéréseiből fakadó kockázat a bankok közötti *fertőzési csatornákból* ered. A zavarokkal küszködő bankoknak köztudottan kitett,¹ vagy azokkal közös tulajdonságokat viselő,² amúgy stabil helyzetben lévő intézmények számára ugyanúgy elzárhatja a forrásokat a piac, mint a bajban lévő bankok esetében.
- A bankok szoros kapcsolódásából fakadó további kockázat a *kényszerértékesítés*. Abban az esetben, ha egy eszköz piaci értéke egy sokk hatására zuhanni kezd, néhány bank veszteség-elkerülési vagy likviditásszerzési céllal, netán jogi kötelezettségei miatt

---

¹ Iyer & Peydró (2010).

² Acharya & Yorulmazer (2008).

értékesíteni kényszerül, ami a piacon további áresést, így egy negatív önerősítő spirált válthat ki, ami tovagyűrűzhet az egész bankrendszerben.³

- Nem csak az egymásra utaltság, hanem a bankok önmagukra vonatkozó *rövid távú eredményszemlélete* is kockázatot rejt magában. A saját teljesítményüket rövid távon maximalizálni próbáló bankok⁴ a mérlegfőösszegük rohamos mértékű növelése közben a Keynes által csak „szépségversenynek”⁵ titulált jelenséget produkálhatják: az egyes befektetések fundamentális értéke helyett a mások által leginkább preferált befektetéseket részesítik előnyben. Így a verseny szellemében a bankok bizonytalan finanszírozási forrásokat is igénybe vesznek, ami nagyban növeli a rendszerszintű kockázatokat is.
- A pénzügyi rendszer kapcsán kívülről fakadó kockázatot jelent az állami védőhálóból eredő *erkölcsi kockázat („moral hazard”)*. A válság megmutatta, hogy a bankok likvid eszköz állományára csökkentőleg hat az a tény, hogy baj esetén a kormányzat vagy a központi bank a segítségükre siet. A bankok a védőháló tudatában olyan forrásokat választhatnak, amelyek rövid lejáratúak, ezért olcsóbbak, és nem veszik figyelembe, hogy válság idején ezek kevésbé bizonyulnak stabilnak.

Az NSFR mutató arra ösztönzi a bankokat, hogy ezeket a kockázatokat mérsékeljék a prudens, a lejáratú időszakok összhangját leghatékonyabban elősegítő eszköz- és forrásoldali struktúra megválasztásával, és csökkentsék a túlzott ráutaltságukat a rövid távú, volatilis vagy prociklikus finanszírozásra.

Az NSFR mutató felépítése

A mutatót két komponens, a rendelkezésre álló stabil forrás (ASF: Available Stable Funding) és a szükséges stabil forrás (RSF: Required Stable Funding) hányadosaként kapjuk meg. A két komponens a forrás-, illetve az eszközoldal tételeinek (beleértve a mérlegen kívüli tételeket is) 0 és 100 százalék között való súlyozásával számolható ki, ahol a súlyok a források stabilitásától, illetve az eszközök stabil forrásigényétől függenek.

$$\frac{\text{Rendelkezésre álló stabil forrás}}{\text{Szükséges stabil forrás}} \geq 100\%$$

A források stabilitása függ többek között a szerződés szerinti lejáratától, valamint a finanszírozás és az ügyfél típusától (pl. a lakossági és a KKV betétek empirikusan stabilak a viszonylag rövid lejárat ellenére). Teljes értéken számítható be például a szavatoló tőke, magas súllyal például a lakossági és a KKV betétek, alacsony súllyal pedig egyebek között a rövid lejáratú bankközi betétek.

Az eszközök stabil forrásigénye is számos tényezőtől függ, amelyeknek csak egy része a likviditás, mivel a mutató figyelembe veszi a várható meghosszabbítást is. Likvid természeténél fogva nem kerül beszámításra a készpénz vagy a központi banki tartalékok, alacsony súllyal kerülnek beszámításra a magas likviditású eszközök (pl. állampapírok), és magas súllyal a hitelek, illetve a

---

³ Brunnermeier (2009).

⁴ Angeletos et al. (2010).

⁵ Keynes (1936)

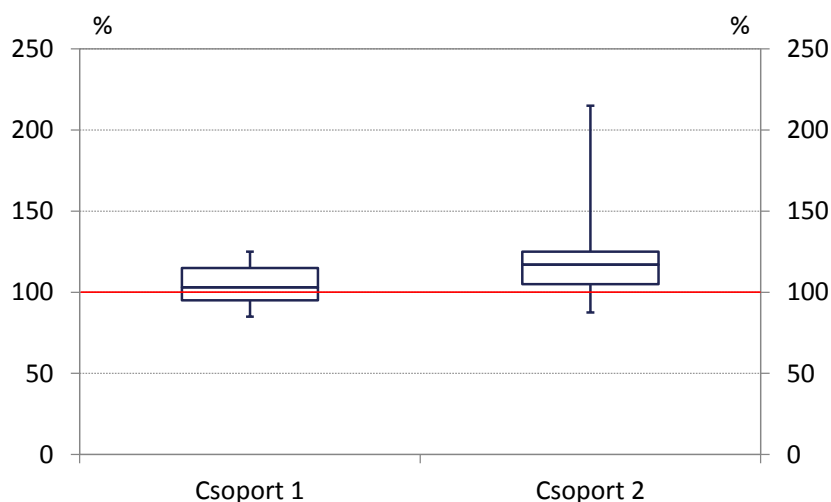
fizikai javak. Érdeemes megjegyezni, hogy az egyes mérlegtételek súlyozása az előzetes ajánláshoz képest több esetben is módosult. A végleges változat súlyozása valamivel megengedőbb, mint az első változaté, legalábbis a hagyományos, betétfinanszírozásra támaszkodó bankok esetében, hiszen stabilabb forrást jelentenek a mutató kiszámításakor a lakossági és KKV betétek, valamint kisebb mértékű stabil finanszírozást igényel az éven belüli, nem pénzügyi intézmények részére nyújtott hitelek egy része is. A lakossági betétek kedvezményes kezelése mérsékelheti az NSFR hosszú lejáratú beruházási hitelek folyósításával szembeni ellenőztönzésének reálgazdasági kockázatát is.

Az NSFR-nek való megfelelés az EU nagybankok körében

Az NSFR európai implementációjával kapcsolatos munka csak a közelmúltban kezdődött, és az Európai Bizottság 2015 végéig kell, hogy megkapja a neki szánt hatáselemzést és javaslatot az ezzel foglalkozó munkacsoporttól. A nagyobb bankok ajánlásnak való megfelelésére azonban már rendelkezésre állnak adatok.

Az európai nagybankoknak sikerült 2013 végére átlagosan elérni a 100 százalékos mutatót. Az EBH (Európai Bankhatóság) 2013 decemberében végzett adatfelmérése alapján, az EU piacán a vizsgált bankok a bázeli ajánlások 2010. áprilisi megjelenése utáni első évben aggregáltan jóval a minimálisan elvárt 100 százalékos szint alatt teljesítettek, míg 2013 decemberére átlagosan sikerült az elvárt minimum feletti eredményt hozniuk. Az adatok alapján megállapítható, hogy az EU bankjainak megfelelése a stabil rendelkezésre álló tételek (ASF) állománynövekedésének volt köszönhető (amire hatással lehetett az ajánlás változása is), míg a szükséges stabil források (RSF) súlya szinte nem változott a vizsgált időszakban.

1. ábra: Az NSFR eloszlása az EU nagybankok körében (2013)

Forrás: EBA, 2014.

Megjegyzés: 212 bank részvételével készített felmérés. Csoport 1: nagybankok nemzetközi kitettséggel, Csoport 2: minden más, a felmérésben résztvevő bank. A különböző szintek alulról felfelé: minimum érték, 25. percentilis, átlag, 75. percentilis, illetve maximum érték.

Alkalmazkodási stratégiák az NSFR bevezetése kapcsán

Az EU nagybankjai átlagosan megfelelnek ugyan az NSFR követelményeinek, de így is szükséges lesz a bankrendszer számára további lépések bevezetése a mutatónak való teljes megfelelés

érdekében. A stabilabb forrásellátottság biztosítása érdekében a bankoknak leginkább a betétállomány, az éven túli lejáratú piaci finanszírozás vagy akár a szavaló tőkearányát kell növelniük forrásoldalon. Az eszközoldalon pedig a kevésbé likvid tételek kifuttatása, a rövidebb távú hitelek és magasabb minőségű befektetések portfólión belüli arányának növelése mérsékelheti a szükséges stabil források mértékét. Az alkalmazkodás kapcsán érdemes megemlíteni, hogy az NSFR negatívan hathat a banki jövedelmezőségre: a stabilabb források magasabb ára és a likvidebb eszközelemek alacsonyabb hozama a kamatmarzs szűküléséhez vezethet.

A túlzott lejáratú eltérésekből fakadó kockázatok kezelése a hazai bankszektorban

A magyarországi piacon jelentős likviditási és devizális kockázatok épültek fel a válság előtt. A hazai háztartások válság előtti években tapasztalható devizában való túlzott eladósodása és az azzal összefüggő banki finanszírozási gyakorlat a bankrendszer mérlegében jelentős lejáratú és devizális eltérést okozott, amit erősített, hogy a bankok – részben jövedelmezőségi okokból – egyre rövidebb futamidejű instrumentumokkal biztosították devizaszükségletüket.

A kockázatok kezelésére 2012 júliusában bevezetésre került egy, az NSFR korai változatán alapuló szabályozói eszköz, a Devizafinanszírozási Megfelelési Mutató (DMM). A DMM előírja, hogy a bankoknak hosszú lejáratú devizaeszközök meghatározott hányadát stabil devizaforrással kell fedezniük. A DMM képes kezelni a denominációs eltérésekből adódó problémákat, azonban nem terjed ki a forint lejáratú eltérésekből eredő kockázatokra.

A jogszabályi és piaci környezet változása miatt hamarosan mérséklődik a DMM jelentősége. Az fogyasztói kölcsönszerződésekkel kapcsolatos elszámolás, illetve a fennmaradó devizaadósság forintosítása miatt a háztartásoknak nyújtott és stabil devizaforrásokkal finanszírozandó devizahitel-állomány lényegében kivezetésre kerül a rendszerből. A konverziót követően a lakossági forint jelzáloghitelek aránya jelentősen megugrik majd, ami két kockázatot is rejt magában. Egyrészt, a hosszú forinthitelek finanszírozásához a bankoknak stabil forint forrásokat is fel kell építeniük. Másrészt az elszámolás, a konverzió és a „fair bank” szabályozás miatt szűkülő kamatmarzs a lejáratú összhang csökkentésére sarkallhatja a bankokat a kamatjövedelmük szinten tartása érdekében.

Ezek a változások a DMM módosítását, illetve az új kockázatok kezelése érdekében akár egy új szabályozói eszköz bevezetését tehetik szükségessé, amire az NSFR – egy hazai viszonyokhoz igazított változatában – kifejezetten alkalmas lehet.

Felhasznált irodalom:

- Acharya, V. V., & Yorulmazer, T. (2008.). Information Contagion and Bank Herding. *Journal of Money, Credit and Banking*, 215-231.
- Angeletos, G.-M., Lorenzoni, G., & Pavan, A. (2010.. március 5.). Beauty Contests and Irrational Exuberance: a Neoclassical Approach. Letöltés dátuma: 2014.. november 25., forrás: <http://economics.mit.edu/files/325>
- Arregui, N., Beneš, J., Krznar, I., Mitra, S., & Santos, A. O. (2013.. június). Evaluating the Net Benefits of Macroprudential Policy: A Cookbook. IMF.
- Basel Committee on Banking Supervision (2014.október). Basel III: the net stable funding ratio. Forrás: <http://www.bis.org/bcbs/publ/d295.pdf>
- Bologna, P. (2013.. szeptember). Structural Funding and Bank Failures - Does Basel 3 Net Stable Funding Ratio Target the Right Problem? . *Journal of Financial Services Research*.
- Brunsdon, J. (2014.. november 6.). Nouy Says ECB Measures Alone Can't Generate Economic Growth. Forrás: <http://www.bloomberg.com/news/2014-11-06/nouy-says-ecb-measures-alone-can-t-generate-economic-growth.html>
- European Banking Authority. (2014). Forrás: <http://www.eba.europa.eu/documents/10180/534414/Basel+III+monitoring+report+%28results+as+of+December+2013%29.pdf/9b9a96b4-0c23-4ea5-bf8e-4651acfa2acd>
- Ingves, S. (2014.). Global liquidity regulation, supervision and risk management. *DNB seminar "Liquidity risk management – the LCR and beyond"*. Amsterdam: BIS.
- Iyer, R., & Peydró, J.-L. (2010.). *Interbank Contagion at Work: Evidence from a Natural Experiment*. EKB.
- Jobst, A. A. (2012.. augusztus). Measuring Systemic Risk-Adjusted Liquidity (SRL) - A Model Approach. IMF.
- Keynes, J. M. (1936). *The General Theory of Employment, Interest, and Money*. Palgrave Macmillan.
- King, M. R. (2013). The Basel III Net Stable Funding Ratio and bank net interest margins. *Journal of Banking & Finance*, 4144-4156.
- Nakamoto, M., & Wighton, D. (2007.. július 9.). Citigroup chief stays bullish on buy-outs. *Financial Times*. Forrás: <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/80e2987a-2e50-11dc-821c-0000779fd2ac.html#axzz3KHZuHRs6>
- Repullo, R. (2005.. szeptember). Liquidity, Risk Taking, and the Lender of Last Resort. *International Journal of Central Banking*, 1(2).

A cikk szerkesztett formában 2015. január 14-én jelent meg a Portfolio.hu oldalon.